

Gaasi hinna mõjurid

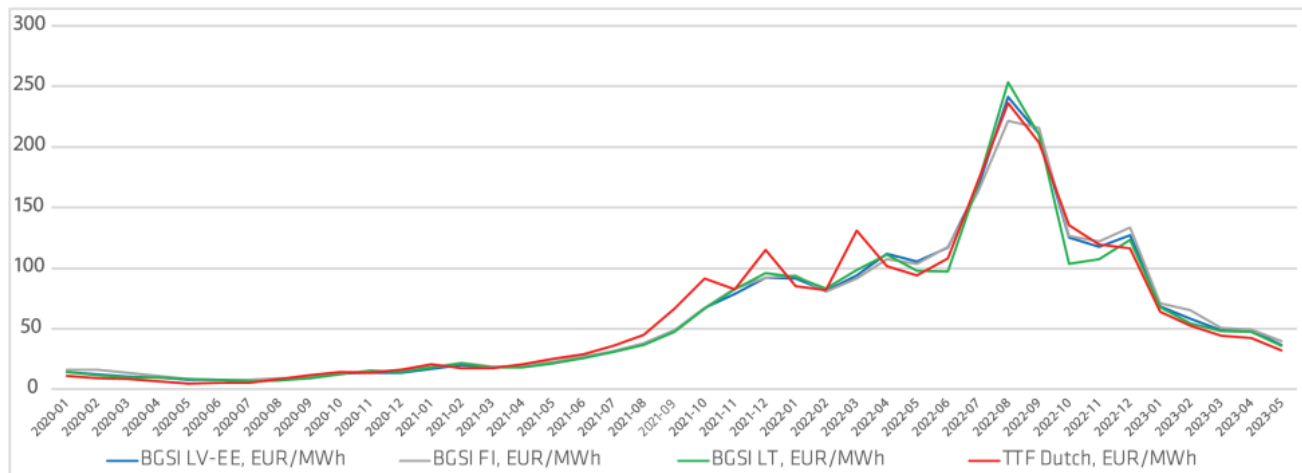
Maagaas konkureerib teiste energiaallikatega ning seetõttu sõltub maagaasi maailmaturu hind paljuski alternatiivsete kütuste hindadest. Lisaks alternatiivsete kütuste hindadele mõjutab maagaasi hinda ka laiem maailmaturu nõudluse ja pakkumise suhe. Majanduse olukorrast ja pakkumise muutustest tingitud nõudluse ning pakkumise olukord muudab maagaasi hinda.

Sõltuvalt olukorrast võib maagaasi pikaajaline leping olla seotud maailmaturu kerge kütteõli (Gasoil 0,1%) ja raske kütteõli (FuelOil 1,0%) hinnaga. Kütteõlihinnad on otseselt seotud nafta maailmaturuhinnaga. Mõju võib omada ka euro-dollari kurss, sõltuvalt sellest, mis valuutas on leping sõlmitud. Pikaajalisi lepinguid gaasi ostuks sõlmitakse ka seotult likviidsete kauplemispunktidega. Sellistest kõige populaarsem on Euroopas tõenäoliselt Hollandi Title Transfer Facility (TTF)²³.

Alates 01.07.2017 seoses piiriülese kaudse võimsuse jaotamise mehhanismi rakendamisega Balti turul laienes varem vaid Leedu turul tegutsenud GET Baltic ka Eesti ja Läti turgudele ning sellest ajast alates avaldab börs ka Balti gaasituru indixit (BGSI – Baltic Gas Spot Index)²⁴, mis löi Baltikumis gaasi hinnareferentsi ning aitab kaasa turu läbipaistvusele. Alates Eesti-Ja Läti bilansitsoonide ühendamisest 2020. aasta alguses arvutatakse ka Eestile ja Lätile ühine gaasibörsi hind. Joonisel 13 on esitatud 2020 kuni 2023 gaasibörsi GET Baltic kuu keskmine tehinguhinnad. Võrdluse huvides on joonisel esitatud ka Hollandi TTF hinna.

Jooniselt 13 on näha, et gaasi hind alustas tõusu juba 2021. aasta kevadel. Siis oli põhjuseks ühelt poolt Venemaa gaasivoo vähenemine ja tarnete ebakindlus ning teisalt 2021/2022 talvel lisandunud elektritootmiseks vajaliku gaasinõudluse kasv turul, sest elektritootmise hüdroreservid ja tuumaenergia toodang olid väga madalad. Sellel järgnes 2022. aasta kevadel Venemaa sõda Ukraina vastu ja Vene päritolu gaasi impordi piiramine. Hinnad hakkasid langema 2022. aasta augustis, mil poliitiliselt seati gaasi hinnalagi ning Euroopas olid sisse seatud uued gaasi tarneahelad (eelkõige LNG näol). Lisaks olid Euroopa gaasimahutid täidetud, tänu leelebele 2022/2023 talvele oli tarbimine madal terves Euroopas. Samas kasvas elektriturul oluliselt taastuvenergia ja tuumaenergia toodang, vähendades nõudlust

gaasi järele.

Joonis 13 Keskmised gaasibörsi hinnad

Lisaks mõjutavad iga piirkonna gaasi hinda ühenduste olemasolu naaberturgudega ja võimalikud tarneahelad. Eestil on täna ühendus Venemaa, Soome ja Lätiga (ning sealt Leeduga). 2022. aastal valmis uus ühendus Leedu ja Poola (GIPL) vahele ning lisandus LNG terminal Soome. Uute ühenduste ja LNG terminalide abil suureneb varustuskindlus ja konkurents ning selliselt on tarbijatele tagatud parim hind.

Muidugi ei saa üle ega ümber ka keskkonna mõjust. Kliima mõjutab gaasiturgu eelkõige nõudluse muutuse kaudu. Eestis ja laiemalt kogu Euroopas on tarbimine suurem külmemate temperatuuride korral, sest suur osa gaasist kasutatakse ruumide kütmiseks.